

PRVI KONTAKT SA KLADIONICAMA

2024.

Nebojša Đurasović, Aleksandar Janić, Maša Čomić

Autori: Nebojša Đurasović, Aleksandar Janić,

Maša Čomić

PRVI KONTAKT SA KLADIONICAMA

-ISTRAŽIVANJE-

2024.

SADRŽAJ

UVOD.....	2
1 ZAVISNOST OD KOCKANJA.....	5
1.1 PROBLEM ZAVISNOSTI OD KOCKANJA.....	6
1.2 TIPOVI KOCKANJA.....	8
1.3 PATOLOŠKO KOCKANJE.....	18
1.4 FAZE ZAVISNOSTI.....	21
1.5 POSLEDICE KOCKANJA.....	22
1.6 LEČENJE ZAVISNOSTI OD KOCKANJA.....	25
2 METODE ISTRAŽIVANJA.....	28
2.1 PREDMET ISTRAŽIVANJA.....	28
2.2 CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA.....	28
2.3 HIPOTEZE I VARIJABLE ISTRAŽIVANJA.....	29
2.4 METODE I TEHNIKE ISTRAŽIVANJA.....	30
2.5 INSTRUMENT ISTRAŽIVANJA.....	31
2.7 TOK ISTRAŽIVANJA.....	31
2.8 OBRADA PODATAKA.....	31
3 REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	33
4 DISKUSIJA.....	37
UMESTO ZAKLJUČKA.....	38
PREPORUKE STRUČNJAKA.....	40

UVOD

Sprovođenje ovog istraživanja odobrio je Gradski odbor za prevenciju bolesti zavisnosti Grada Novog Sada, a sprovođenje istraživanja finansira Gradska uprava za zdravstvo Grada Novog Sada.

Šesnaest maloletnika zavisnih od klađenja tokom prethodne tri godine lečilo se na Institutu za mentalno zdravlje, a najmlađi ima samo 12 godina! Postavlja se pitanje koliko ima onih koji se nisu javili i koliko njih je na putu da postane zavisno. Po definiciji, tu decu u svet igara na sreću uvode roditelji, rođaci, starija braća. Ta deca su u tu priču ušla u završnim razredima osnovne škole, jer kod nas dolaze sa 15 godina sa već razvijenom zavisnošću. Posebno je opasno kockanje i klađenje preko interneta, koje je veoma rasprostranjeno.

dr Ivica Mladenović,
načelnik Klinike za bolesti zavisnosti
Institut za mentalno zdravlje u Beogradu

Posebnu zahvalnost za uspeh istraživanja dugujemo terapijskim
zajednicama sa čijim štićenicima je sprovedeno anketiranje:

Zemlja živih

Reto Centar

Duga

Restart

1 ZAVISNOST OD KOCKANJA

Zavisnost od kocke razvija se podmuklo i gotovo neprimetno. Glavna satisfakcija zavisnika od kocke jeste finansijska, ali motiviše ga i nalet adrenalina. Problem sa kockanjem može da pogodi bilo koga, bez obzira na pol ili godine. Postoje slučajevi gde su ljudi u drugoj polovini života odlučili da se oprobaju u igrama na sreću i vremenom razvili adikciju. Ukoliko posluži početnička sreća, neminovno je da se vremenom razvije zavisnost od kockanja. Glavna satisfakcija je zarada velike količine novca bez muke, kao i osećaj sreće, adrenalina i ushićenosti

Ne mora neko da ide u kockarnicu da bi postao zavisnik od igara na sreću. Moguće je kladiti se na sportske utakmice, trke, ali naravno i rulet, poker, slot mašine. Postoji velika ponuda igara koje mogu da donesu, takozvanu brzu zaradu. Nalaze se gotovo na svakom ćošku, a ljudima je teško da im odole. U Srbiji najčešće vrste kockanja koje se upražnjavaju su: igranje na sreću, sportsko klađenje, karte, poker aparati, rulet, internet klađenje.

1.1 PROBLEM ZAVISNOSTI OD KOCKANJA

Kockanje je postojalo kroz istoriju sveta u raznim oblicima i kod svih društvenih klasa. Tek nedavno nauka je počela da ispituje motive i psihološke mehanizme koji postoje kod zavisnosti od kocke...

Psihijatri dr Derel Bolen i dr Vilijam Bojd (William Boyd) proučavali su fenomen kocke u čitavoj seriji eksperimenata. Računa se da je ovim ispitivanjima obuhvaćeno oko 57 odsto odraslih Amerikanaca. Istraživanje omogućuje neka praktična rešenja za lečenje i sprečavanje zavisnosti od kocke. Bolen-Bojdova posmatranja, kao i neka ranija, potvrđuju da je osnovna svrha kocke da se izbegne bol ili mora i zameni osećanjem zadovoljstva i uzbuđenja. Nasuprot drugim porocima i bolestima zavisnosti, kao što su pušenje, alkoholizam ili uživanje droga, kocka je mentalna aktivnost. Kockar je umno napregnut, jer ispituje ili kontroliše strategiju svoje igre i istovremeno razmišlja i mašta kako će utrošiti svoj basnoslovni dobitak. Što je intenzivnija njegova mentalna aktivnost, on utoliko više postaje patološki ili notorni kockar. Upravo ova vrsta kockara najviše interesuje psihologe i sociologe, jer je njihovo ponašanje najbliže neurotičnom oboljenju. Mada se o tome još nedovoljno zna,

veruje se da je za ovakve ljude kocka jedan od načina da se izbegnu odgovornosti i skine breme donošenja značajnih odluka.

Zašto se čovek radije kocka nego što koristi druge aktivnosti da bi doživeo uzbuđenje ili pobeo od obaveza? Doktori Bolen i Bojd navode nekoliko faktora:

- *Roditelji kockari*: U mnogim slučajevima kockari potiču iz porodice gde su majke imale dominantnu ulogu, a očevi bili alkoholičari. Igrači pokera, primećeno je, živeli su u porodicama u kojima je kartanje bilo uobičajeni oblik razonode.

Početnička sreća. Po nekad ljudi počinju da se kockaju samo zato što su jednom dobili na lutriji.

- *Dramatičan događaj*: Mnogi postaju kockari posle značajnih promena u životu rastanka ili razvoda, smrti u porodici, poslovnog neuspeha, psihičkog oboljenja. Na kockanje podstiču čak i neki prijatni događaji — rođenje prvog deteta, uspeh u poslu.

Edmund Bergler (Edmund Bergler), autor knjige Psihologija kockanja, formulisao je izrazito pesimističku teoriju po kojoj kockar nesvesno želi da izgubi. On je kao nestašno dete naviknuto da svako zidelo mora biti kažnjeno, piše Bergler. Ako zavisnik od kocke dobije u igri, on novac uludo troši, ili nastavlja igru dok ga ne izgubi. Bojd i Bolen smatraju da uzrok kocke

može biti i neodgovorna supruga: ona uživa u olako zarađenom novcu, i pored toga što se žali na ovakav hobi.

1.2 TIPOVI KOCKANJA

Igranje igara na sreću (kockanje) je u velikom broju zemalja legalizovano. Postoji nekoliko tipova kockara:

- socijalni, rekreativni (društveno prihvatljiv tip kockanja)
- svakodnevni (ozbiljni) kockari
- antisocijalni kockari
- profesionalni kockari
- problematični kockari
- patološko kockanje- zavisnost od kockanja (kockari koji čeznu za uzbuđenjem i kockari koji beže od problema- simptomatski kockari)

Socijalni, rekreativni- društveno prihvatljiv tip kockanja pripada najvećoj grupi. Oni upražnjavaju kockanje kao jedan od mnogih vidova zabave. Nije im glavna zabava, o kockanju retko razmišljaju. Kockanje nije rezultat bilo kakvih negativnih iskustava,. Epizode kockanja su retke, ali mogu postojati i neke redovne aktivnosti (mesečno poker, povremeno tokom odmora...). Ne postoje veći finansijski problemi kao posledica kockanja.

Svakodnevni (ozbiljni) kockari kockanje je važan deo njihovog života, ali nije problem da propuste ako aktuelno nisu u mogućnosti da učestvuju u kockanju. Uglavnom su skoncentrisani na jedan oblik kockanja (poker, sportska kladionica). Novac nije pozajmljen iz bilo kog izvora (uključujući kreditne kartice). Ne jure se gubici, ni jedan životni aspekt nije pogođen kockanjem. Velik je rizik od razvijanja patološkog kockanja.

Antisocijalni kockari angažuje se u kriminalnim aktivnostima, prevarama. Kockanje je metod da ukrade novac. Spremni su na kriminogenu radnju ne bi li vratili dug.

Profesionalni kockari retko gube kontrolu prilikom kockanja. Kockanje je metodično i planirano. Mogu da suzdrže od patološkog kockanja. Kockanje je njihov primarni izvor prihoda. Velik je rizik od razvijanja zavisnosti od kockanja.

Problematicni kockari imaju između 1 i 3 simptoma što ih približava zavisnicima od kocke. Imaju više problema vezanih za kockanje u više životnih oblasti (porodica, profesionalne oblasti, socijalno okruženje...). Manja je efikasnost na poslu. Dugoročni ciljevi i ambicije se povremeno zamenjuju kockanjem. Kockar obično pravi "apstinenciju od kockanja" kako bi dokazao da "nema problema sa kockanjem". Često postoji netolerancija na gubitke neraspoloženjem ili pokušajem da povrate izgubljeno.

Patološki kockari imaju četiri ili više simptoma. Razlikuju se dve grupe patoloških kockara:

- *kockari koji čeznu za uzbuđenjem* – reaguju na kockanje neobičnim stepenom uzbuđenja, ali to retko ispoljavaju. Najčešće igraju: rulet, karte, sportsku kladionicu. Pobeda može dovesti do povećanja uloga. Uzbuđenje prilikom kockanja je izuzetno prijatno i dostizanje istog postaje glavni fokus u životu kockara. U ovoj kategoriji uglavnom su muškarci. Ovi kockari su dominantni, kontrolišući, manipulativni sa visokim Egom. Oni sebe vide kao prijateljsku, društvenu, šarmantnu i velikodušnu osobu. Njihov IQ je iznad proseka, ali imaju po običaju nisko samopouzdanje. Počinju da se kockaju u tinejdžerskim godinama, postavljanjem opklade na sportske događaje ili igranje karata sa rođacima i prijateljima.
- *kockari koji beže od problema- simptomatski kockari*– ovom tipu pripada najveći broj kockara muškaraca i žena. Imaju nisko samopouzdanje, skloni su laganju i manipulisanju, prolaze kroz četiri faze razvoja zavisnosti od kocke. Kockanje postaje problem kasnije u životu (posle 30-te godine), igraju igre na sreću: slot mašine, elektronski rulet, video poker, internet... Kockaju da pobegnu od problema. Odgovorni su u većini oblasti

života. Često su žrtve zlostavljanja. Brzo razvijaju zavisnost od kocke. Obično traže pomoć za svoje kockanje 6 meseci do 3 godine nakon početka problema. Ukoliko se kockanje zameni drugim aktivnostima, mogu dugo da apstiniraju. Saradljivi su i brzo se oporavljaju.

LICNA PRIČA PRVA

Da počnemo od nekog ranog početka, 2009-2010. godina, ja klinder zelenko, nekih 16-17 godina, uglavnom još nisam punoletan, povremeno svraćao sa ortakom u neku "divlju" kladionicu, igrali brojeve, recimo jednom u tri dana po 100-200 dinara, i to je trajalo nekih godinu dana, možda malo jače. Onda je usledio i prvi tiket, i već sam počeo da hvatam štos šta koji znak i oznaka znače, ali tada je i dalje to bilo na nekom bezazlenom nivou tipa sa 100 dinara sam gađao dobitak 1000 itd. U međuvremenu, zavoleo sam da odem na utakmicu, pa sam to video kao neku šansu, tokom nedelje sam skupljao novac, i onda u petak odem u kladionicu i zveknem 1000-1500 dinara na kvotu 2, pa ako prođe onda sam laf, ide se autobusom, kupuje se pljeska i sok, plaća se karta...a ako ne prođe onda sam klošar, stopiram, ne jedem ništa i ne plaćam kartu nego ulazim na gurku. To je trajalo recimo negde do 2012-2013 godine dok se nisam zaposlio,

tad sam u nedostatku vremena i zbog umora batalio utakmice, ali do tad je napravljen ključni korak ovisnosti, do tad sam već tačno znao za svaku kladionicu u gradu koje igre ima, gde su bolje kvote itd.

Od te neke 2013. godine i trenutka kad sam počeo da radim, naredne tri godine su prošle relativno mirno u smislu da sam se kontrolisao u smislu da nije bilo divljanja da velikim uplatama, ali nažalost po mene, u tom periodu se polako sve više i više razvijala ovisnost, znao sam više gradova u Finskoj nego bivša profesorka geografije, i znao sam koja je tačno vremenska zona u Argentini, Brazilu ili Boliviji.

Ključni iskorak unazad u životu se dogodio 2016. godine, tada se sve podiglo na mnogo ozbiljniji nivo i tad je krenula katastrofa za moj život. Više nisam odlazio u kladionice, nego sam sve radio online, i to je sad kad razmislim jako zeznuta stvar, drugačije se ponašaš kad imaš u ruci 10.000 dinara i držiš ih, nego kad ih samo vidiš kao brojku na račun. U tom periodu su počele jake uplate po 5000-10000 dinara a da i ne trepnem. Crna godina je nekako i prošla bez uvaljivanja u veće probleme, ali već početak 2017. godine je bio užas.

Te godine sam digao kredit oko 2.500eur i kupio auto, međutim, par dana posle odobravanja i realizacije kredita, zovu me da dođem po kreditnu karticu na kojoj su mi odobrili limit od

skoro 100.000rsd. Onda je sve krenulo, reklo bi se, po redosledu. Par meseci je proteklo u kockanju cele plate u svega par dana. Onda je došao jedan mesec, sećam se tačno, 15-ti u mesecu, stiže mi poruka i budi me, ja otvaram oči, vidim stigla poruka legla uplata 42.000 dinara, istog trenutka, nisam ni otvorio oči kako treba, uplaćujem online i kockam ih na uživo klađenju, nekakva filipinska košarka. Znači od uplate plate je prošlo, pa mnogo je, pola sata, dok ih nisam izgubio. U tom trenutku me obuzima neki bes, sećam se da je bio neki baš neverovatan pad, možda mi je falio još poen da bilo ko postigne da pređe granicu, a zadnja 3 minuta nije pao ni jedan koš, tako neka situacija, uglavnom, taj dan krećem postepeno da krckam kreditnu karticu, uspeo sam da potrošim gotovo 100.000 dinara za par sati. Mnogo gadan osećaj i molim dragog Boga da ga nikad ne osetite.

Onda postepeno kreću sve veći i veći problemi, sledeći mesec plata leže ali ja odmah to trošim pokušavajući da ispravim sve što sam do tad zeznuo. Dug samo raste, na tih 100 hiljada kreditne kartice svaki mesec ide kamata i svaki je sve veća i veća, prvi mesec je bilo 5.000 kamate tj nedozvoljenog minusa preko tih 100k, sledeći tih 5.000 je naraslo na 13.000, pa sledeći na oko 25.000 itd...svaki dan pozivi iz banke, pitanja kada ćete da izmirite dug, nakon nekog vremena sam prestao da se javljam čim vidim pozivni 011, onda su počeli da zovu sa različitih mobilnih

brojeva, prvo sam memorisao svaki put te brojeve, a onda sam prestao da se javljam na bilo koji poziv, nego sam sačekao da odzvoni, ukucao broj na viber, ako vidim da ne postoji viber na tom broju ili nema slike/nije neko poznat, nisam uzvraćao poziv. Onda u jednom trenutku je stigla poruka od neke agencije kojoj su me predali, da do nekog roka uplatim zbirno oko 170.000 dinara ili će me predati izvršitelju, tu sam se malo osvestio da je đavo zaigrao ispred vrata, nazvao tu agenciju, i na jedvite jade ih izmolio da uplatim dugovanja kamate (oko 75.000), i da nastavim posle polako da otplaćujem normalno dug kreditne kartice (ostalih 100.000). Izmolim članove porodice da mi pozajme pare, naravno za njih je bio izmišljen neki levi razlog za šta mi trebaju, a Boga mi, i tad kad su mi pozajmili malo je nedostajalo da odem da kockam da tim, umesto da uplatim dug.

Taj "metak" sam nekako i izbegao, ali navike su kasnije ostale iste, svaki mesec sam kockao platu, ili isti dan kad je primim, ili u narednih maksimalno 7 dana od tog dana. Skoro dve godine sam vukao sa sobom dug kreditne kartice, svaki mesec sam plaćao samo kamatu oko 4500din samo da se ne upletem opet duboko, i sad kad preračunam, samo na te kamate sam im platio skoro 2.000 evra. Posle te dve godine, ubodem nekako jedan malo veći dobitak i napravim najbolju odluku u svim tim kockarskim godinama, i izmirim ceo kreditni limit i ugasm

karticu. Kockanje se nastavilo negde do perioda oktobar-novembar 2020. godine, kada sam se zadnji put kladio na bilo šta i kockao. Malo pre toga je bio interesantan period, jedno vreme nije bilo sporta u svetu zbog korone, i tad sam čak našao na šta da se kladim, na neke Ruse koji su organizovali turnire u stonom tenisu.

To je otprilike neki vremenski tajming kada se šta dešavalo. Na prvi pogled, može i gore, ali samo ja znam kroz šta sam prošao. Koliko puta sam se mučio, radio skoro svaki dan u mesecu i onda čim je legla plata, bacio sam to u danu. I onda 30 dana pakla, prodajem stvari iz kuće tipa garderobu itd da bi uzeo bar hiljadu-dve da imam da kupim hleb. Na posao sam išao samo fizički, psihički sam bio na skroz drugom mestu, mrtvak u meni...i sve sam to zaslužio, naravno.

Psihički i mentalno, sad kad pogledam, ne znam kako sam se izvukao i ostao zdrav u glavi. Skoro četiri godine sam živeo kao parazit i najveći klošar, minimalan kontakt sa bilo kim, drugara i nešto što sam imao sam zabatalio, sa devojkom ni jednom nisam mogao ni pokušavao nešto duže da se zadržim, sa porodicom minimalan kontakt, veliku većinu vremena sam samo hteo da budem sam, da niko ne primeti koliko sam se raspao. I evo, to sam jedino uspeo, do dana današnjeg niko nema pojma šta mi se izdešavalo u životu. Mnogo dana sam prespavao bukvalno

po 15 sati dnevno jer mi je bilo muka od života kad sam bio budan i pomisli šta sam napravio sebi.

Da me neko pita zašto, ne bih znao pravi odgovor. Nekad iz besa ako padnem na neki glup način, nekad iz nekih misli kako bih brzo mogao da dođem do lakih para. I skoro stalno sam u tim momentima tražio neku pozitivnu stranu svega, recimo prilikom prve uplate u sebi se mislim "ma ko ga šiša, čak i ako padnem, od druge ću da vratim to", posle druge ide "ma i ako padne, treća će da bude jaka da vratim izgubljeno i zaradim dodatno", e na trećoj već ide misao " ma šta i ako padnem, od sledeće plate gruvam sve, moraće da dođe" itd, i tako u krug. Jedina pozitivna stvar je što nikad nisam došao u kontakt sa zelenašima da zajmim pare i da kockam, da se to dogodilo, vrlo verovatno danas ne bih pisao sve ovo. A da, bilo je i dobitaka naravno, nekad većih, nekad manjih, ali alavom nikad dosta, i uvek može još bolje i još više. Na kraju vratiš sve to što si uzeo, plus sve što si i imao. Jednostavno neki začarani krug iz kog nema izlaska, nikad nije dovoljno, a i da jeste, taj dopamin te tera da igraš još.

Kako sam se izvukao? Pa mislim da dan danas ni sam ne znam, možda od svega po malo, bolji odnosi sa porodicom, upoznao sam strašno dobru devojkicu sa kojom sam i dan danas, plus došlo posle toliko vremena iz du***a u glavu da ću mentalno skrenuti ako tako nastavim... Gadi mi se danas pomisao na sve to,

ali i dalje se svega kristalno sećam. Prošlo je nešto više od dve godine od "poslednjeg kockanja", i uspeo sam da povratim porodicu, devojkicu, prijatelje, društveni život, i samim tim i normalan život. Ostao je vrlo gorak ukus pomisli da sam protraćio nekoliko godina života bukvalno ni za šta.

Sačuvajte one šale sa tiktoka poput "99% kockara batali tačno pre velikog dobitka" i slične za neki drugi put, iako ih potpuno zaslužujem.

Relativno skoro, školski drug još iz osnovne, je sebi iz sličnih razloga oduzeo život. Ne bi bilo ok da zalazim u detalje iz više razloga, jedan od njih je svakako što nisam bio u njegovoj koži pa ne mogu da tvrdim da je 100% sigurno tako kako se priča, ali njegov slučaj je bio teži od mog, koristio je razne načine da dođe do novca koji bi potom kockao, da bi na kraju pukao pod pritiskom. Na poslu gde je radio nisu imali pojma ni šta radi ni šta se dešava, porodica takođe. U tim nekim segmentima me podseća na moj slučaj, pa sam zahvalan Bogu što me udaljio od toga.

Nadam se da će sve ovo napisano nekome pomoći da dođe sebi, a ostalima da ni ne pomišljaju da počnu ni iz zezancije kao što sam ja počeo. Neko je u ovome tek na početku, neko je duboko, neko je duboko do grla....znajte da ima mnogo ljudi poput mene koji vešto to sve kriju.

1.3 PATOLOŠKO KOCKANJE

Nije svako kockanje patološko. Patološko kockanje je bolest gde osoba ne može da kontroliše impuls za kockanjem što utiče na sve životne oblasti osobe i dovodi do ozbiljnih zdravstvenih, porodičnih, socijalnih, profesionalnih i finansijskih posledica.

Patološko kockanje je 1980. godine uvršteno u međunarodnu klasifikaciju bolesti (ICD i DSM). Prema mentalnoj klasifikaciji bolesti Američke Psihijatrijske Asocijacije (APA) DSM-5 (DSM-V) patološko kockanje je u dijagnostičkoj kategoriji Zavisnost bez supstance 312.31 (F63.0) – patološko kockanje kao poremećaj zavisnosti bez supstance.

Zavisnost od kocke se smatra najtežom bihevioralnom, nehemijskom zavisnošću i lečenje zavisnosti od kocke je veoma kompleksno. Patološko kockanje se smatra najtežim oblikom nehemijske zavisnosti. Žudnja je po intezitetu i po kvalitetu različita od obične želje. Ona je po kvalitetu bliska nagonskoj potrebi, a po intezitetu jača je od svake nagonске potrebe. Žudnja je povezana sa imperativom “*moram to da uradim odmah, sada, po svaku cenu. Neću da mislim na posledice, posle ću to rešiti.*”

Kockanje na zavisnika ima isto dejstvo kao uzimanje psihoaktivne supstance na korisnika droga! Upražnjavanje

aktivnosti dovodi do stanja euforije, podizanja raspoloženja. Kao i zavisnost od psihoaktivnih supstanci, i zavisnost od kocke ima hronični, recidivirajući tok, sa mogućnošću spontanog oporavka bez formalnog lečenja.

Definisano je 9 kriterijuma patološkog kockanja:

- 1) Preokupiranost kockanjem. Osoba često misli o prošlim iskustvima, planira buduće akcije, razmišlja kako da dođe do novca kojim bi finansirala kockanje.
- 2) Ulozi su sve veći kako bi se doživelo željeno uzbuđenje.
- 3) Osećaj uznemirenosti ili razdražljivosti povezan sa pokušajima da se prekine ili smanji kockanje.
- 4) Osoba pokušava da kockom popravi raspoloženje ili pobegne od problema.
- 5) Osoba pokušava da povratki gubitke na kocki ostajući u igri ili se vraća sutradan.
- 6) razmerama svog kockanja zavisnik laže porodicu, prijatelje ili terapeuta.
- 7) Bezuspešno pokušavanje da se kockanje smanji, prekine ili kontroliše.
- 8) Osoba nastavlja sa kockanjem i pored toga što rizikuje da izgubi partnera, posao, ili drugu važnu priliku.

9) Zavisnik od kockanja se okreće porodici, prijateljima, ili trećoj osobi za novčanu pomoć kako bi vratio dugove nastale kockanjem.

Potrebno je da pojedinac ispuni minimum 4 kriterijuma da bi dobio dijagnozu patološkog kockanja, i da se ovo odnosi na poslednjih dvanaest meseci.

U najvećem broju slučajeva ova zavisnost počinje u periodu adolescencije ili mlađem odraslom dobu. Patološko kockanje je više zastupljeno kod muškaraca nego kod žena. Muškarci kockari se češće socijalno izoluju, nego što to čine žene kockari. Muškarci kockari češće pribegavaju tretmanu kako bi rešili problem.

Znaci koji mogu da ukazuju da se osoba kocka su: Kockarske ‘stvari’ (listići iz kladionica, kazino čipovi), preterano gledanje teleteksta na TV-u ili često gledanje u mobilni telefon (prati ishod sportskih događanja), previše provođenje vremena na internetu, posedovanje skupih stvari i velikih količina novca, nerazjašnjeni dugovi, krađa novca, zlata i drugih vrednih stvari iz kuće, izbegavanje članova porodice a u komunikaciji sa njima netrpeljivi, zanemarivanje obaveza (porodica, posao, škola...), laži i manipulacije.

Osobe koje patološki kockaju čine 0,4-1% svetske populacije. Statistički podaci ukazuju na to da pretežno muškarci

imaju više predispozicija da postanu patološki kockari, ali ne nužno.

1.4 FAZE ZAVISNOSTI

Patološka zavisnost se ne razvija preko noći. Potrebno je da prođe određeno vreme, ali ne postoji tačno utvrđen vremenski period kada se ona razvija.

Postoje četiri osnovna stadijumi zavisnosti u kockanju:

Prva faza jeste gubitak kontrole tokom kockanja. Običan čovek kada ode u kockarnicu, njegov glavni motiv je novac. Za razliku od njega, zavisnik od kocke odlazi zbog adrenalina. Iako gubi, on nastavlja da se kocka i nema nameru da stane sve dok ne potroši sva finansijska sredstva.

Nastanak psihičke zavisnosti je uglavnom druga faza adikcije. Ono što alkohol ili droga čine u mozgu kod zavisnika od opijata, to adrenalin radi kockaru. U ovoj fazi, kockar tajno odlazi u kockarnice i sav novac troši isključivo na klađenje. Sve ostalo mu postaje sporedno i manje važno.

Treća faza zavisnosti jeste apstinencijalna kriza i tada je zavisnik opsednut kockanjem. Kada nije u kockarnici oseća se loše, nervozno, loše spava i ima česte promene raspoloženja. Dugovi se, naravno, gomilaju, a tom stanju se ne vidi kraj. U ovoj

fazi nikako ne sme da ima podršku porodice da nastavi da to radi. Njegovi najbliži moraju da budu puni razumevanja i da mu svakodnevno ukazuju na problem.

Četvrta i poslednja faza zavisnosti jeste faza očajanja. Ovo je, ujedno, i najdestruktivnija faza zavisnosti od kockanja. Kada se zavisnik nalazi u ovoj fazi, kocka je na prvom mestu. Pre porodice, kao i bilo koga ili bilo čega. Uglavnom nema novca i tada se odlučuje da prodaje ili zalaže materijalne i vredne stvari koje poseduje.

1.5 POSLEDICE KOCKANJA

Posledice kockanja: *zdravstvene, socijalne, finansijske, porodične, profesionalne*. Zavisnost od igara na sreću retko kada dolazi sama. Ukoliko je osoba zavisnik od kocke, veoma je izvesno da će razviti i druge vidove adikcije. Veliki procenat kockara ima ozbiljne probleme sa alkoholom i drogama (do 60%). Često su oboleli i od depresije (čak 75%). Kockanje je povezano i sa većim zdravstvenim problemima kao što su srčani problemi i oboljenja jetre. Kockanje može biti povezano i sa rizikom po život pojedinca. Broj pokušaja i izvršenja samoubistva kod kockara nije zanemarljiv.

Ozbiljni psihički i fizički problemi koje imaju zavisnici od kocke utiču na još osam do deset drugih lica koji su u neposrednom okruženju kockara.

Zavisnost od kockanja je takva da kockanje, kao i sve ostale zavisnosti, ometa život pojedinca, a svakako utiče i na celu porodicu. Ove aktivnosti oduzimaju veoma puno energije i vremena, a zavisnik je sve manje u kontaktu sa drugim ljudima. Finansijski i bračni problemi, smanjena bliskost i poverenje u porodici, zapostavljanje profesionalnih i drugih obaveza, bavljenje ilegalnim aktivnostima su nezdravstvene posledice.

LICNA PRIČA DRUGA

Moje ime je N. i imam 32 godine. Rođen sam u Novom Sadu, gde i sada živim. Moj problem počinje u 24 godini, kada sam odlučio da napustim fakultet, iako sam bio dobar student treće godine ekonomskog fakulteta.

Stalna kuknjava roditelja oko porodične finansijske situacije me je konstantno mučila, a kada je otac ostao bez posla, doneo sam nepromišljenu odluku. Moj plan je bio da novac koji sam uštedeo od rođendana i raznih jednodnevnih akcija, uvećam u kladionicama. Često sam gledao razne objave gde neki mladić rešava svoje probleme na veoma „lagan“ način.

Moram priznati da je na početku bilo veoma dinamično i uzbudljivo. Našao sam lokalnu kladionicu i krenuo sa planom. I klasičan mehanizam početničkog dobijanja mi je potpuno isključio opreznost i razum. Brzo sam potrošio uštedeno i počeo da trošim „tuđe“. Poznanik iz osnovne škole je davao pozajmice, a meni je kao pozajmio sa „malom kamatom“.

Problem kod kocke je sto i kad možda imaš novac sa kojim bi mogao da vratiš dug, ti ga jednostavno ne registruješ kao sredstvo plaćanja, nego kao sredstvo uživanja kroz koji „navodno“ na lak način rešavaš problem. Tako sam izgubio poverenje kod roditelja, a prijatelji su nestali. Ne krivim ih. Rasterao sam ih svojim manipulacijama.

Za veoma kratko vreme, kamatar iz osnovne škole je zatražio da mu vratim dug, a kako nisam imao, obratio se mojim roditeljima. Tu je nastao haos, a griža savesti zbog učinjenog, napravila je od mene tužnu osobu. Bio sam u konfliktu sa samim sobom, počinje da se manifestuje depresija.

Roditelji, pokušavajući da pomognu, odvođe me kod lekara koji mi prepisuje anti-depresive. Terapija koju sam dobio još više pogoršava stanje, jer lekove kombinujem sa alkoholom. Moje beznađe se još više pojačava kada roditelji, da bi ispatili moj dug prodaju pordičnu kuću i selimo se u manji stan.

Sve je ovo uticalo da se zatvorim u sebe, ali i da počnem da razmišljam o samoubistvu. U takvom stanju me je zatekao prijatelj kojeg nisam video godinama i koji je prepoznao bol u mojim očima. Ispričao mi je svoju priču koja je užasno podsećala na moju. Od njega sam saznao da je imao isti problem, ali da ga je rešio odlaskom u centar za ovikavanje. Naravno, za mene je bilo puno da provedem negde 1-3 godine u programu odvikavanja, ali nesreća koja je mene i moju porodicu povlačila sve dublje, manifestovala se sve težim položajem mojih ukućana – naravno i mene.

Otišao sam u jedan centar gde se sreću ljudi sa istim problemom i proveo blizu 2 godine. Sada je prošlo već 3 godine kako sam izašao iz programa i dobro sam.

Na žalost nekolicina mojih poznanika iz kladionice, nisu uspeli da se „izvuku“.

1.6 LEČENJE ZAVISNOSTI OD KOCKANJA

Kao i sve bolesti zavisnosti i zavisnost od kockanja se leči. Neophodno je početi sa lečenjem čim se prepozna problem jer su posledice manje i brže se saniraju.

Čest je slučaj da se lekaru prvo obrati član porodice ili prijatelj osobe koja je zavisna od kocke jer sama osoba još uvek

nije spremna da se obrati za pomoć. Potrebno je raditi na motivaciji osobe koja ima problem da ga prepozna i da se obati za pomoć stručnih lica. Nakon stručne procene pristupa se lečenju osnovnih psihičkih poremećaja kao što su anksioznost i depresija. Podršku mogu pružiti i grupe za samopodršku. Savetuje se da osoba zavisna od kocke u krugu porodice i da bude aktivno uključena u organizovan program lečenja. Deo programa uključuje kontrolu njegovih finansijskih transakcija, kreditnih mogućnosti, posedovanja kartica i sl. Potreba je edukacija porodice, eventualno uključivanje Centra za socijalni rad radi saniranja dugova. Cilj je stabilizovati stanje i uspostaviti apstinenciju uz psiho-socijalnu zaštitu od novih dugova. Psihoterapija može biti korisna i blagotvorna. Pokazalo se da je učinak terapije najbolji u fazi kada je osoba već uspela da barem delimično ovlada porivom za kockanjem.

LIČNA PRIČA TREĆA

Moje ime je N. i imam 27 god. Od svoje 17 godine sam sa starijim bratom na ulici, kada je moj otac izgubio porodičnu kuću na kartama. Majka se brzo preudala, ali njen novi muž nam nije dozvolio da živimo sa njima.

Problem sa zavisnostima počinje kada se kao beskućnik skrivam od hladnoće. Leti nije mi bio problem, volim prirodu, životinje, Dunav. Ali sam se zimi, preko dana sklanjao u kladionicu, poznanik je tamo radio. U početku bih se samo zgrejao, ali sam uskoro počeo da se interesujem za pravila „igre“.

Nije puno vremena prošlo, postao sam zavisnik od kocke, ali i alkohola. Moj dan na ulici bi se svodio na pronalaženje novaca za kladionice, cigare i alkohol. Brat nije naseo na kocku, ali jeste na alkohol. Tako su naše svađe i tuče postale uobičajena pojava. Novac za zavisnost sam pronalazio na nepoštene načine, ali često i opkladama koje bogati sugrađani polažu na organizovanu borbu dva beskućnika. Kada nisam imao, krao sam i otimao. Više puta sam bio u zatvoru, najčešće zbog tuče i krađe.

Početakom 2020.god sam saznao za dnevna druženja beskućnika i to u dvorištu Centra Duga. Organizovala su se jednom mesečno i prijali su mi odlasci tamo. Tamo sam upoznao čoveka koji je bio u programu odvikavanja od bolesti zavisnosti. U početku je to bilo simpatično druženje, ali i rešenje da se zima provede na toplom.

Veoma brzo sam se uklopio sa ostalim šticićnicima i počeo da razmišljam o trajnijem rešenju. Uspeo sam da završim program i dobijem posao u Dugi. Najsrećniji sam što imam topao krov nad glavom, sređena dokumenta i što sam živ.

2 METODE ISTRAŽIVANJA

2.1 PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja je praksa kockanja i klađenja trenutnih štićenika terapijskih zajednica u Srbiji do momenta ulaska u terapijske zajednice.

2.2 CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Osnovni cilj istraživanja je sticanje uvida u navike i posledice kockanja i klađenja među štićenicima terapijskih zajednica u Srbiji.

Zadaci istraživanja:

Utvrđiti koliki je “staž” kockanja i klađenja štićenika zavisnih od kocke pre obraćanja terapijskim zajednicama u Republici Srbiji.

Utvrđiti koji su razlozi prvog odlaska u kladionicu/kockarnicu.

Utvrđiti koji vremenski period prođe od osveščivanja problema bolesti zavisnosti od kocke do obraćanja terapijskoj zajednici.

Utvrđiti odnos količine sredstava sa kojom se započinje sa klađenjem i kockanjem u odnosu na količinu novca koju su trošili neposredno pre odlaska u terapijsku zajednicu.

Utvrđiti svesnost o posledicama zavisnosti od kocke.

2.3 HIPOTEZE I VARIJABLE ISTRAŽIVANJA

Opšta hipoteza istraživanja je:

Pretpostavka je da kockanje i klađenje predstavlja veliki problem u oblasti bolesti zavisnosti imajući u vidu trajanje, posledice i količinu novca koja se troši.

Posebne hipoteze istraživanja su:

- Pretpostavka je da se terapijskim zajednicama obraćaju osobe zavisne od kocke starije od 30 godina
- Pretpostavka je da do momenta samosvesnosti o zavisnosti prođe više od 5 godina
- Pretpostavka je da zavisnici od kocke troše više novca nego što mogu mesečno zaraditi.
- Pretpostavka je da zavisnost od kocke pogađa ne samo pojedince nego i njihove porodice i zajednicu

2.4 METODE I TEHNIKE ISTRAŽIVANJA

Istraživanje predstavlja deskriptivnu studiju preseka zasnovanu na polu-strukturiranom upitniku. Prikupljanje podataka izvršeno je individualno i neposredno uz kontrolu logičke doslednosti.

2.5 INSTRUMENT ISTRAŽIVANJA

Prikupljanje podataka je izvršeno pomoću polustrukturisanog upitnika koji se sastojao od 8 pitanja od kojih su 4 zatvorenog tipa i 4 otvorenog tipa. Za popunjavanje upitnika je bilo potrebno u proseku oko 5 minuta.

2.6 POPULACIJA I UZORAK ISTRAŽIVANJA

U fokusu istraživanja su štíćenici koji borave u terapijskim zajednicama na teritoriji Republike Srbije zbog problema zavisnosti od kocke.

2.7 TOK ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je sprovedeno u periodu od 1. novembra do 31. novembra 2024. godine. Na samom početku istraživanja je kreiran upitnik te sprovedeno terensko istraživanje.

2.8 OBRADA PODATAKA

U analizi dobijenih rezultata korišena je metoda deskriptivne analize. Podaci su opisani, sagledani disagregirani i

analizirani u programskom paketu Microsoft Office 2013, programu Excel.

2.9 OGRANIČENJA

Istraživanje je sprovedeno na osnovu podataka prikupljenih u okviru terapijskih zajednica. Na neka pitanja nisu dobijeni odgovori ili je na pitanja odgovoreno paušalno.

3 REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istaživanjem su obuhvaćene 4 terapijske zajednice sa teritorije Republike Srbije u okviru kojih je anketirano 26 osoba.

Sve osobe koje su učestvovala u istraživanju su muškog pola. Prosečan uzrast svih anketiranih je 33 godine. Najmlađa osoba koja je učestvovala u istraživanju ima 18 godina, a najstarija 46 godina.

Razlozi za prvi odlazak u kladionicu su različiti. Od radoznalosti, rasonode, zabave, želje za brzim dolaskom do novca, znatiželje, želje za dobitkom, neizvesnosti, adrenalina, odlaska sa društvom, tj uticaja vršnjaka, do ambijenta, viška slobodnog vremena. Dominiraju radoznalost i želja za brzom zaradom.

Prosečan "staž" zavisnosti od kockanja učesnika istraživanja iznosi 10 godina. Najkraći period zavisnosti je 3 meseca a najduži 28 godina.

Prvi odlazak u kladionicu/kockarnicu dešava se u 15-oj godini života u proseku, iako je ulazak u kladionice/kockarnice Zakonom o igrama na sreću zabranjen mlađima od 18 godina.

Jedan od ispitanika koji sada ima 23 godine prvi put je otišao u kladionicu kada je imao 7 godina.

Kada su ispitanici upitani koliko vremena im je trebalo da spoznaju zavisnost od kockanja i potrebu da se obrate za pomoć odgovorili su da im je bilo potrebno od nekoliko meseci do 27 godina. Prosečan period za sticanje svesnosti o zavisnosti od kockne iznosi 8 godina.

Prosečan iznos novca koje su ispitanici tošili na samom početku klađenja i kockanja iznosio je 12 eura. Prosečna količina novca koju su trošili pred sam ulazak u terapijsku zajednicu iznosio je 3111 eura.

Potrošnja novca pred ulazak u terapijsku zajednicu je 5900 puta veća u odnosu na početni iznos, kada se gleda prosek za svakog pojedinca. Za jednog od ispitanika ovaj odnos je bio i 100.000 puta tj. od 20 centi došao je do 20.000 eura.

Na pitanje “Ko je finansirao tvoje dugove kada nisi mogao da ih isplatiš” ispitanici odgovaraju: porodica, roditelji, majka, otac, brat, rodbina, drugari, porodična firma, pozajmice od banke, dileri. Dominantni odgovori su porodica i roditelji.

Kada su upitani da kažu šta je za njih najveća šteta koju je prouzrokovala zavisnost od kocke dobijaju se odgovori:

- Nemanje osećaja za porodicu, decu, normalan život
- Bežanje od realnosti t. u drugi porok - drogu
- Sistematsko uništavanje sebe i porodice
- Ova zavisnost kad uzme maha uništava tvoj i još 10 života oko tebe
- Poverenje najbližih
- Psihička i finansijska oštećenost
- Kocka je bukvalno gora i od droge, baš je teško prestati.
- Najveća šteta je što sam u svoju zavisnost upleo porodicu i napravio im veliki problem
- Narušavanje porodične stabilnosti, zdravlje roditelja
- Gubitak porodice i prijatelja
- Dostupnost, mnogo ih ima, uticaj medija na praćenje utakmica
- Što sam izgubio poverenje porodice i bol koji sam im naneo
- Duhovna i zdravstvena šteta za mene i porodicu
- Nepoverenje ljudi, stres i loš način života
- Uništena porodica i narušeno zdravlje
- Gubitak porodice i doma
- Gubljenje poverenja, prijatelja i slab odnos sa bližnjima
- Uništen život

- Povlači u propast ne samo osobu koja je zavisna nego i celu porodicu
- Gubitak normalnog dolaska do novca
- Razbijanje porodice i gubitak života
- Uništenje svega oko sebe
- Usamljenost
- Uništenje sebe
- Narušavanje odnosa u porodici, nepoverenje i raspad sistema
- Neprestano razmišljanje o kocki

4 DISKUSIJA

Istraživanjem je potvrđena osnovna hipoteza odnosno pretpostavka da je kockanje veliki problem u oblasti bolesti zavisnosti imajući u vidu trajanje, posledice i količinu novca koja se troši.

Potvrđena je pretpostavka da se terapijskim zajednicama obraćaju osobe zavisne od kocke starije od 30 godina. Prosek je 33 godine.

Potvrđena je pretpostavka da do momenta samosvesnosti o zavisnosti prođe više od 5 godina. Istraživanjem je utvrđeno da prođe više od 8 godina.

Potvrđena je pretpostavka da zavisnici od kocke troše više novca nego što mogu mesečno zaraditi. Prosečna potrošnja pred ulazak u terapijsku zajednicu iznosila je 3111 eura. Prosečna neto zarada u Srbiji za septembar 2024. iznosila je zvanično oko 820 eura odnosno 3,8 puta manje od potrošnje prosečnog kockara.

Potvrđena je pretpostavka da zavisnost od kocke pogađa ne samo pojedince nego i njihove porodice i zajednicu o čemu svedoče izjave ispitanika.

UMESTO ZAKLJUČKA

Poslednje pitanje glasilo je “Šta bi poručio nekome ko je krenuo istom stazom?” Ispitanici su poručili sledeće:

- Spašavaj se dok možeš!!!
- Da ne ulaze u kladionicu. Izgleda bezazleno, ali na jedan opijajući način počinje da zauzima važno mesto u tvom životu.
- Ima nade za izlazak iz problema.
- Lakše je skinuti se sa heroina!!!
- Da što pre prestanu.
- Da se što pre javi za pomoć.
- Da nađe neki hobi koji će nadjačati strast kockanja.
- Brate, nemoj ni tiket da uplatiš. Uči na našem primeru.
- Beži.
- Da dobro razmisle. Ne postoji brza zarada. Sve je samo iluzija.
- Ima mnogo lepih i korisnih stvari u životu, a čovek nije ni svestan zaslepljen ovim porokom i svaka osoba ima neki talenat i smatram da potiskivanjem ove bolesti može da se usresredi na njega.

- **Kuća uvek dobija, igrač po nekad ili nikad.**
- **Kocka nije igra, nego problem koji te uništava**
- **Pričati otvoreno sa članovima porodice.**
- **Najbolji dan da se stane je juče. Drugi najbolji dan je danas.**

PREPORUKE STRUČNJAKA

Opšte informacije i smernice za roditelje u vezi sa problemom kockanja

Razumevanje problema kockanja kod mladih

Kockanje među mladima predstavlja sve veći problem na globalnom nivou, sa značajnim posledicama po mentalno zdravlje, porodičnu stabilnost i društvenu dobrobit. Povećana dostupnost kockanja, posebno putem onlajn platformi, učinila je ovu pojavu prisutnijom među adolescentima. Nedavno istraživanje sprovedeno u Srbiji pokazalo je da je prosečna starost prvog kontakta sa kockanjem 15 godina, uprkos zakonskim ograničenjima koja zabranjuju ulazak u kladionice mlađima od 18 godina. Ova rana izloženost često dovodi do većeg rizika od razvoja patološkog kockanja kasnije u životu.

Znaci problema sa kockanjem

Roditelji bi trebalo da obrate pažnju na sledeće znakove koji mogu ukazivati na problem sa kockanjem kod dece:

- Iznenadno interesovanje za aktivnosti povezane sa kockanjem (npr. tiketi, onlajn igre).
- Neobjašnjive finansijske poteškoće ili često pozajmljivanje novca.
- Tajnovitost ili odbrambeno ponašanje u vezi sa svojim aktivnostima.

- Provođenje prekomernog vremena na telefonima ili računarima prateći sportske događaje ili kvote.
- Opadanje školskog uspeha ili povlačenje iz porodičnih aktivnosti.

Mogući okidači za kockanje

Na osnovu istraživanja, adolescenti često počinju da se kockaju zbog sledećih razloga:

- Uticaj vršnjaka i društvenog okruženja koje podstiče kockanje.
- Percepcija brzog i lakog finansijskog dobitka.
- Stresne životne situacije ili emocionalna opterećenja.
- Potreba za uzbuđenjem povezanim sa dobitkom i gubitkom.

Smernice za roditelje

1. Rana komunikacija:

- Vodite otvorene razgovore sa decom o rizicima kockanja.
- Objasnite psihološke i finansijske posledice zavisnosti od kockanja.

2. Postavljanje pravila:

- Jasno definišite stav vaše porodice prema kockanju i razloge za takav pristup.

- Ograničite pristup sajtovima za kockanje i pratite onlajn aktivnosti.

3. Podsticanje zdravih alternativa:

- Ohrabrite decu da se uključe u vannastavne aktivnosti, hobije ili sport.
- Pružite im konstruktivne načine za prevazilaženje stresa i dosade.

4. Razumevanje emocionalnih potreba:

- Prepoznajte emocionalne faktore koji mogu biti okidači za kockanje, poput stresa ili niskog samopouzdanja.
- Pružite emocionalnu podršku i po potrebi se obratite stručnjaku za mentalno zdravlje.

5. Edukacija o finansijskoj odgovornosti:

- Naučite decu vrednosti novca i opasnosti od „lakog novca“.
- Svojim primerom pokažite odgovorno upravljanje novcem.

6. Traženje stručne pomoći:

- Ako sumnjate da je kockanje postalo problem, konsultujte stručnjake za bihejvioralne zavisnosti.
- Uključite se u porodičnu terapiju kako biste rešili eventualne probleme u porodičnoj dinamici.

Dostupni resursi

Lokalni centri za lečenje zavisnosti pružaju alate i programe prilagođene rešavanju problema sa kockanjem. Takođe nude porodične intervencije koje pomažu u obnavljanju poverenja i podršci u procesu oporavka.

Značaj prevencije i podrške

Istraživanja i iskustva iz prakse pokazuju da zavisnost od kockanja ne utiče samo na pojedinca već i narušava porodične odnose i finansijsku stabilnost. Rano prepoznavanje i intervencija mogu sprečiti dugoročne posledice. Roditelji imaju ključnu ulogu u usmeravanju adolescenata ka zdravim životnim izborima.

Otvorenom komunikacijom, sprovođenjem preventivnih mera i traženjem pomoći kada je to potrebno, porodice mogu efikasno da se suoče sa rizicima povezanim sa kockanjem među mladima i doprinesu njihovom zdravijem razvoju.

Realizaciju projekta "Prvi kontakt sa
kladionicama" podržala Gradska
uprava za zdravstvo Grada Novog Sada

